

Column

Cornelis Fokker

De luie reiziger

Bewegen doen we allemaal, ten minste, mens en dier in het algemeen wel, de een alleen wat meer dan de ander. Voor de meesten is de mogelijkheid tot beweging zelfs een vereiste om te kunnen overleven. Denk aan mieren, die altijd maar weer verder moeten, of rupsen, die als hun plantje op is naar de volgende moeten. Sommige insecten en ander klein gewriemel verplaatsen zich in hun leven misschien hooguit een meter, anderen zijn in staat duizenden kilometers af te leggen. De verhalen van een zadellibel op IJsland en de jaarlijkse migratie van distelvlinders vanuit Afrika naar Noord-Europa hoef ik daarvoor hier niet op te noemen. We kennen ze allemaal. Deze insecten zijn daarbij bijzonder ingenieus en met gunstige winden laten ze zich door de kracht van de natuur verplaatsen. Over de grond gaat het verplaatsen als insect toch wel een stukje

Foto: Cornelis Fokker

moeilijker. Obstakels zijn overal opgeworpen, zoals grassprietjes, keien en andere vervelende voorwerpen waar je je langs of door (in het geval van de rups) moet voortbewegen. De manier van het manoeuvreren tussen de sprietten en over het aardoppervlak kan dan ook weer op allerlei verschillende manieren. Denk aan loopkevers, die het lopend of eigenlijk rennend doen, springstaarten, die gezien hun afmetingen megasprongen maken, maar ook sprinkhanen, die zich graag springend voortbewegen,

zoals hun naam al zegt. Het 'haan'-gedeelte in de naam sprinkhaan wijst overigens ook naar dat springerige en schokkerige gedrag dat ze kunnen maken. In de Middeleeuwen, toen het woord reeds werd gebruikt, hadden ze dat dus ook al goed gezien. Om het vliegvermogen van sprinkhanen in de naam in te passen vond men kennelijk niet leuk, want de kennis dat de meeste sprinkhanen kunnen vliegen hebben ze toen ongetwijfeld al gehad.

Dat vliegvermogen maakt, nu de Aarde aan het opwarmen is, verspreiding naar het noorden een stuk eenvoudiger voor deze jongens. Tegenwoordig zien we dan ook in Nederland een sterke toename van bijvoorbeeld greppelsprinkhanen, zuidelijke spitskopjes en lichtgroene sabelsprinkhanen, waarvan de zogenaamde macroptere (langvleugelige) exemplaren hier het eerst zijn opgedoken. Logisch, want die kunnen de grootste afstanden afleggen. Bij al deze toegenomen soorten zit echter één vreemde eend in de bijt: de zuidelijke boomsprinkhaan. Waar bij de andere soorten die lange vleugels opvallen, schitteren die bij deze soort door afwezigheid. Met slechts twee stompjes zo groot als het halsschild moet deze soort zich verplaatsen. Hoe hij dat voor elkaar bokst is echter al duidelijk geworden uit tal van waarnemingen waarbij deze Zuid-Europese sprinkhanensoort zich op rijdende auto's staande bleek te houden. Zelfs bij snelheden van honderd kilometer per uur wapperden ze nog niet van auto's af. Zo kunnen ze zich natuurlijk razendsnel verplaatsen. Van de eerste zuidelijke boomsprinkhaan voor Flevoland werd gezien hoe die de provincie binnen werd gereden.

Maar het kan spannender, bijvoorbeeld als je met de boot van IJmuiden naar New Castle gaat, wat ik enkele zomers geleden heb gedaan. Toen we in de rij stonden voor een of andere controle viel mijn oog plotseling op wat groens op onze Renault Scenic. Daar zal je 'm hebben: een zuidelijke boomsprinkhaan op de auto. Er zit dan maar één ding op: kijken hoe lang die dat vol gaat houden...

... met honderd kilometer per uur kunnen
zuidelijke boomsprinkhanen zich
razendsnel verplaatsen ...

De auto reed de boot op en de sprinkhaan ging mee, keurig geklemd op het rubber van het raamkozijn. Na een nachtje in de kajuit bleek de volgende ochtend – ik was hem bijna vergeten – onze sprinkhaan nog steeds op de auto te zitten. Het nachtje in het koude, naar brandstof geurende ruim had de vent dus gewoon overleefd. Wij gingen de boot af en New Castle in en de sprinkhaan hield stand, zelfs in het typisch Engelse mistige natte weer. Toen we een tussenstop maakten in het Schotse Eyemouth bleek de sprinkhaan zowaar nog steeds op de auto te zitten. De hoge snelheden had hij inderdaad overleefd, net als de natte weersomstandigheden. Later bleek dat toen we de grens van Schotland passeerden 'onze' zuidelijke boomsprinkhaan de eerste voor Schotland was. In het zuiden van het Verenigd Koninkrijk komt de soort al sinds 2001 voor, maar zo noordelijk is hij nog nooit gezien. In Edinburgh aangekomen bleek de auto leeg te zijn; kennelijk is het beestje ergens van de auto gesprongen, op zoek naar een vrouwtje of verworden tot verkeerslachtoffer ... Sinds deze waarneming in 2014 zijn er nog altijd geen andere waarnemingen van deze soort in Schotland gedaan. Het mannetje is dus vermoedelijk een eenzame dood gestorven. Mocht je nog zuidelijke boomsprinkhanen tegenkomen met een noordwaartse drang? Vertel ze dat ze de boot naar Schotland moeten nemen, want misschien zit er wel gewoon een populatie die nog niemand heeft ontdekt ...

Cornelis Fokker, cornelisfokker@gmail.com